

Evaluering af projekt Medborgerskab B

Publikationen er udgivet af:
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Janina Gaarde Rasmussen
Udgivet 2014

Download rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Digital ISBN: 978-87-93052-73-4

Indholdsfortegnelse

1. Projektet	4
Målgruppe	4
Formål.....	4
Mål	4
Brugervejledere og undervisningspakke i medborgerskab	5
Sammenfatning af projektets resultater	5
2. Delprojekt – Brugervejledere i medborgerskab	6
Indsats	6
Aktiviteter	6
Metode	7
Resultater	8
Leverancer.....	9
Brugervejledernes opfattelse af forløbet	9
Borgernes opfattelse af foredrag.....	13
Støttepersoners opfattelse af foredraget	16
Evalueringemetode	20
3. Delprojekt – Undervisningspakke i medborgerskab	22
Indsats	23
Aktiviteter	23
Metode	23
Resultater	24
Leverancer.....	24
Undervisernes opfattelse af undervisningspakken	25
Elevs opfattelse af undervisningspakken	27
Evalueringemetode	28
Bilag 1 Spørgeguide til brugervejledere	29
Bilag 2 Spørgeskema til borgere	31
Bilag 3 Spørgeskema til personale	32
Bilag 4 Spørgeguide til elever	33

1. Projektet

Projekt 'Medborgerskab B' er en del af i alt 3 initiativer i et medborgerskabsprojekt under satspuljeaftalen for 2008. Projektet skal medvirke til at styrke medborgerkompetencerne hos personer med nedsat psykisk funktionsevne.

Målgruppe

'Medborgerskab B' er målrettet borgere med mindre omfattende psykiske funktionsnedsættelser, som typisk ikke bor i botilbud efter servicelovens §§ 107-108 eller lignende boliger efter almenboligloven. Denne målgruppe bor for eksempel i mindre bofællesskaber eller egen lejlighed. Hovedparten er stort set praktisk selvhjulpne og har kun begrænsede kommunikative funktionsnedsættelser.

De andre to initiativer under det samlede medborgerskabsprojekt er målrettet dels personer med sindslidelse og dels personer med meget omfattende kommunikative og kognitive funktionsnedsættelser. Initiativerne i forhold til disse to målgrupper er ikke omfattet af denne evaluering.

Formål

Det overordnede formål med projekt 'Medborgerskab B' har været at udvikle og afprøve metoder, redskaber og formidlingsmateriale, som dels kan give personer i målgruppen viden om egne rettigheder, og dels kan give målgruppen konkrete redskaber til at udøve disse rettigheder i praksis.

Mål

De forventede virkninger for borgeren på lang sigt har været:

1. At målgruppen har kendskab til og gør aktivt brug af deres rettigheder og muligheder
2. At målgruppen bidrager til samfundet ud fra egne forudsætninger
3. At målgruppen bliver inkluderet i samfundet.

De forventede virkninger for borgeren på mellemlang sigt har været:

1. At målgruppen får øget kendskab til egne rettigheder
2. At målgruppen får øget kendskab til egne muligheder
3. At målgruppen udvikler kompetencer til at gøre brug af rettigheder og muligheder.

Målsætninger for projektet – virkninger på kort sigt:

1. At målgruppen får adgang til forståelig information om rettigheder og muligheder
2. At målgruppen understøttes i sociale og personlige kompetencer til at gøre brug af rettigheder og muligheder
3. At undervisere på uddannelsesinstitutioner har redskaber til at undervise i rettigheder og muligheder.

Evalueringen har fokus på, om projektet opfylder virkningsmålene på kort sigt og mellemlang sigt, samt på om projektets forventede leverancer er nået i projektperioden.

Brugervejledere og undervisningspakke i medborgerskab

'Medborgerskab B' er opdelt i to delprojekter: 'Brugervejledere i medborgerskab' og 'Undervisningspakke i medborgerskab'.

Delprojektet 'Brugervejledere i medborgerskab' har haft til sigte at uddanne personer i målgruppen til brugervejledere. Brugervejledere er personer med nedsat funktionsevne, der på frivillig basis varetager formidlingsopgaver i forhold til medborgerrettigheder og medborgerskab over for andre personer med nedsat kognitiv funktionsevne.

Delprojektet 'Undervisningspakke i medborgerskab' har haft til sigte at udvikle og afprøve en undervisningspakke i samspil med eksisterende medarbejdere på uddannelsessteder for målgruppen. Undervisningspakken fungerer som et generelt tilbud til personer i målgruppen, men har primært været målrettet unge på STU'er (Særligt Tilrettelagt Uddannelse) og højskoler mv.

Evalueringen er nedenfor opdelt i forhold til de to delprojekter.

Sammenfatning af projektets resultater

Evalueringen viser, at målgruppen gennem de to delprojekter har opnået viden og færdigheder om deres rettigheder og muligheder, primært i forhold til selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse. Brugervejlederne har derudover formidlet viden om rettigheder og muligheder til andre med kognitive funktionsnedsættelser.

Elever og kursusdeltagere har oplevet, at de har haft adgang til forståelig information om rettigheder og muligheder, og at de har opnået øget viden om emnerne. Dette støttes af tilbagemeldinger fra underviserne. Kursusdeltagerne og eleverne har desuden i vid udstrækning givet udtryk for, at forløbene har været positive.

Tilbagemeldinger fra tilhørere til brugervejledernes foredrag har også vist, at brugervejlederne formår at formidle den viden, de har opnået på en nærværende og letforståelig måde. Desuden har undervisere og pårørende til elever, der har deltaget i uddannelsespakken, oplevet, at en del af eleverne har ændret adfærd også uden for undervisningen.

Tilpasning af forløbene til målgruppen har været vigtig. Underviserne har lagt vægt på, at der er mulighed for at tilpasse materialer til den enkelte elevgruppe eller elev. Samtidig giver brugervejlederne udtryk for, at det har været godt at modtage individuel coaching og støtte i forbindelse med de praktiske øvelsesforløb.

2. Delprojekt – Brugervejledere i medborgerskab

Brugervejlederprojektet har som nævnt haft til sigte at uddanne personer i målgruppen til brugervejledere, der på frivillig basis kan varetage formidlingsopgaver i forhold til medborgerrettigheder og medborgerskab. Brugervejlederne har, når de var færdige med brugervejledermodul, dels skullet medvirke som undervisere som del af undervisningspakken og dels varetage formidling til andre i målgruppen i forbindelse med oplæg, temadage mv. på lokale støttecentre, bofællesskaber, fritidstilbud mv.

Brugervejlederprojektet har haft til formål dels at øge målgruppens kendskab til borgerrettigheder og mulighederne for at udøve disse rettigheder i praksis, dels at klæde dem på til at formidle deres viden til andre i målgruppen.

Socialstyrelsen har i samarbejde med Udviklingshæmmedes Landsforbund (ULF) stået for projektet. Socialstyrelsen har været projektejer og har været i løbende dialog med ULF, der har stået for en del af opgaverne. Socialstyrelsen har desuden selv været udførende på projektet.

Evalueringen af delprojektet består af en beskrivelse af:

- **Indsats**
 - En kort beskrivelse af den udførte indsats
- **Resultater**
 - Delprojektets opfyldelse af leverancer
 - Samlet vurdering af målopfyldelse på kort og mellemlang sigt
 - Brugervejledernes opfattelse af forløbet (baseret på interviewundersøgelse)
 - Borgeres opfattelse af brugervejlederoplæg (baseret på spørgeskemaundersøgelse)
 - Støttepersonales opfattelse af brugervejlederoplæg (baseret på spørgeskemaundersøgelse).

Indsats

Aktiviteter

Centralt i projektet har været afholdelse af uddannelsen til brugervejleder. De centrale indholdselementer i uddannelsen har været information og vejledning om:

- Borgerrettigheder og brugerrettigheder, herunder ansvar og pligter.
- Selvbestemmelse, medbestemmelse og brugerinddragelse.
- Samfundets muligheder og tilbud til udviklingshæmmede, herunder muligheder for deltagelse i demokratiske sammenhænge, i fritidslivet, arbejde og uddannelse.
- Den enkeltes muligheder for at håndhæve sine rettigheder og gøre brug af de muligheder, samfundet tilbyder ham eller hende.
- Formidlingsteknik og brug af egne erfaringer med selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse i formidlingssammenhænge.

Uddannelsen indeholdt følgende aktiviteter i nævnte rækkefølge:

- Informationsmøde om uddannelsen.
- Udvælgelse af kursusdeltagere via telefoninterviews.
- 3-dages internatforløb.
- Minimum en afprøvning som brugervejleder i praksis på bosteder, værksteder mv.
- 3-dages internatforløb.
- Minimum to afprøvninger som brugervejleder i praksis på bosteder, værksteder mv.
- Udlevering af diplomer til de, som har gennemført hele forløbet og vurderet egnet som brugervejledere.

Desuden er der blevet etableret et brugervejledersekretariat, som er forankret i Udviklingshæmmedes Landsforbund ULF. Brugervejledersekretariatet har stået for:

- Formidling af tilbuddet om at få en brugervejleder ud og fortælle om medborgerskab.
- Bookning af brugervejledere til oplæg.
- Praktisk støtte i forbindelse med brugervejledernes oplæg, eksempelvis transport til og fra stedet.
- Individuel coaching af brugervejledere.

Metode

Internatforløb

Internatforløbene har været afviklet i et samarbejde mellem Udviklingshæmmedes Landsforbund ULF og Socialstyrelsen, og det er konsulenter herfra, der har forestået undervisningen. Begge organisationer har tidligere været involveret i et projekt, der har uddannet brugervejledere indenfor områderne 'Udviklingshæmmede' som forældre, 'Udviklingshæmmede og misbrug' samt 'Udviklingshæmmede og selvbestemmelse'. Erfaringerne herfra har parterne kunne bygge videre på i dette projekt. ULF har stort kendskab til målgruppen og viden om de problemstillinger, som målgruppen støder på i forhold til medborgerskab. Desuden har de tidligere uddannede brugervejledere været tilknyttet ULF, så organisationen har konkrete erfaringen med, hvad det vil sige at uddanne brugervejledere og hvilke opgaver brugervejlederne står overfor. Socialstyrelsen har som nævnt også været en del af det tidligere projekt og har kunnet anvende erfaringerne herfra i tilrettelæggelsen af uddannelsesprogrammet.

Brugervejledersekretariatet har været bemandet af to medarbejdere fra ULF. En af medarbejderne har en brugerbaggrund og har også selv deltaget i brugervejlederkurset. Den anden medarbejder har undervist på brugervejlederkurset og har deltaget som coach ved alle afprøvningserne i praksis.

Undervisningen på internatforløbene har haft karakter af en vekselvirkning mellem korte oplæg og praktiske øvelser og gruppearbejde. En stor del af undervisningen har taget udgangspunkt i et diasmateriale, som brugervejlederne efterfølgende har brugt som grundelementet i deres oplæg. Diasmaterialet består af en række billeder,

der viser indenfor hvilke områder, man har selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse.

Afprøvning i praksis

Der har været minimum en gennemgående medarbejder fra brugervejledersekretariatet med ude ved alle afprøvninger. Denne medarbejder har også deltaget i internatforløbene, og har herved opnået kendskab til deltagerne. Medarbejderen har med udgangspunkt i den enkeltes styrker og udfordringer coachet og givet den enkelte feedback på hans eller hendes oplæg. Medarbejderen har ført logbog efter hver afprøvning for at understøtte den individuelle vejledning.

Resultater

Samlet set viser resultaterne af de nedenfor beskrevne undersøgelser af henholdsvis brugervejledernes oplevelse af deres udbytte af forløbet og tilhørernes oplevelse af borgere med nedsat funktionsevnes udbytte af de afholdte brugervejlederforedrag i evalueringsperioden, at de relevante mål på kort og mellemlang sigt for delprojektet er opfyldt.

Målgruppen har fået adgang til forståelig information om rettigheder og muligheder og er blevet understøttet i sociale og personlige kompetencer til at gøre brug af rettigheder og muligheder.

Brugervejlederne er den primære målgruppe for delprojektet, og de har gennemført et forløb, hvor de har modtaget information om rettigheder og muligheder og øvet kompetencer i at formidle denne viden. Langt størstedelen giver udtryk for, at de fandt både undervisningen, samspillet med de andre deltagere og de anvendte redskaber i undervisningen (diasshow og eventuelle nøglekort) gode.

Brugervejlederne giver desuden udtryk for, at de har opnået kendskab til egne rettigheder og muligheder (selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse), at de har opnået kompetence til at videreformidle dette til andre, og at de også bruger det i deres egen hverdag.

Spørgeskemaundersøgelse blandt borgere og personale, som har været tilhørere til brugervejlederforedrag, underbygger, at brugervejlederne har opnået kompetence i at videreformidle viden om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse. Mange blandt personalet fremhæver, at brugervejlederne formidler stoffet på en nærværende, letforståelig og kompetent måde.

Udover at den primære målgruppe for delprojektet, brugervejlederne, har opnået øget kendskab til egne rettigheder og muligheder, så har også over 60 % af de borgere, der har hørt brugervejlederes foredrag, oplevelsen af at have opnået øget kendskab til selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse. Brugervejlederne formidler således kendskabet til egne rettigheder og muligheder til andre fra målgruppen gennem deres indsats, og fortsætter med at gøre dette også efter projektets udløb. Der er etableret et velfungerende brugervejledersekretariat, som står for praktisk bistand og sparring i forbindelse med afholdelse af oplæg. I

evalueringsperioden fra 1.6.2012 – 1.11.2012 har mindst 171 borgere (antal, der har udfyldt spørgeskema) været tilhørere til brugervejlederforedrag.

Brugervejledersekretariatet er forankret i ULF og fortsætter dets arbejde også efter projektets udløb.

Leverancer

Der er formuleret en række leverancer for delprojektet. Nedenstående skema viser de opstillede leverancer og de opnåede resultater:

Leverancer	Opnåede resultater
Der er uddannet 8-10 udviklingshæmmede borgere som brugervejledere, der kan formidle viden om rettigheder og muligheder til borgere med kognitive handicap	Der er uddannet 17 brugervejledere.
Der er etableret et sekretariat for brugervejlederne i ULF's regi, som sikrer formidlingsopgaver til brugervejlederne, samt støtte og sparring til brugervejlederne	Der er etableret et sekretariat for brugervejlederne hos ULF, som sikrer formidlingsopgaver til brugervejlederne, samt støtte og sparring til brugervejlederne.
Brugervejledersekretariatet kan videreføres efter projektperioden	Brugervejledersekretariatet er efter endt projektperiode forankret i ULF.
Brugervejledere har formidlet viden om rettigheder og muligheder til mindst 100 borgere med kognitive handicap og deres støttepersoner i projektperioden	Brugervejledere har formidlet viden om rettigheder og muligheder til minimum 171 borgere (antal, som har deltaget i evaluering) med kognitive funktionsnedsættelser.

Som det fremgår af skemaet, er alle leverancerne for brugervejlederprojektet gennemført, og der har været næsten dobbelt så mange deltagere som forventet.

Derudover har 67 støttepersoner været tilstede ved oplæggene. Derved har både borgere og støttepersonale fået den samme information, og dette kan understøtte en videre dialog om emnet på tilbuddet efterfølgende. Udover at borgerne er blevet spurgt om deres udbytte af oplæggene, er støttepersonerne også blevet bedt om deres vurdering af oplæggenes anvendelighed.

Brugervejledernes opfattelse af forløbet

12 brugervejledere blev interviewet omkring deres opfattelse af forløbet med brugervejlederkurset. Denne del af evalueringen skal bidrage til en vurdering af, hvor vidt projektet har betydet, at målene på kort sigt og mellemlangt sigt er opnået ved at besvare følgende evalueringsspørgsmål:

- I hvilken udstrækning har deltagerne i brugervejlederkurset opnået forståelse af begreberne selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse? Og i hvilken udstrækning har de udviklet kompetencer til at formidle ovenstående viden samt lytte og svare på spørgsmål, når de tager rundt i landet og holder oplæg?
- Har brugervejlederne redskaber til at undervise i medborgerskab? Og hvilket udbytte vurderer brugervejlederne, at de har fået ud af kursusforløbet? Og hvad oplever de har været særligt brugbart, samt hvilke muligheder for forbedringer af kursusforløbet ser de?

Sammenfatning

Ifølge brugervejledernes egne udsagn har de opnået viden om begreberne selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse samt lært at holde foredrag. Desuden nævner mange af deltagerne, at de kan bruge det lærte i deres eget liv til at hjælpe andre, og at de har opnået større selvsikkerhed. Dette fremgår af de interviews, som er gennemført af repræsentanten fra brugervejledersekretariatet i ULF i forbindelse med denne evaluering.

Det er tydeligt, at alle brugervejledere, som har deltaget i evalueringen (12 brugervejledere), oplever, at de mestrer færdighed i at holde oplæg om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse efter forløbet. Samtidig vurderer næsten alle brugervejlederne, at de anvendte redskaber (billeder samlet i et diasshow og eventuelt nøglekort) til at undervise i medborgerskab er gode.

Brugervejlederne har samlet set opfattet kursusforløbet som udbytterigt, både undervisningen, afprøvningsforløbet og samværet med de andre kursusedtagere får positive tilbagemeldinger. Nogle påpeger dog, at der var for lidt tid, for lidt undervisning, og at noget af stoffet var meget svært.

Udsagn fra brugervejledere

Nedenfor præsenteres besvarelserne på de enkelte interviewspørgsmål. Spørgsmålene blev stillet som åbne spørgsmål, og der har ikke på forhånd været nogen svarkategorier. Brugervejledernes svar er først efterfølgende i forbindelse med denne præsentation af resultater blevet samlet i kategorier.

Der er i alt 12 brugervejledere, der har deltaget i interviewundersøgelsen. Tallene i parentes viser antal svar fra brugervejledere, der er samlet under den angivne kategori. Det er muligt, at brugervejledernes svar på et spørgsmål kan høre under flere af de angivne kategorier.

1. Hvad har du lært?

I forhold til spørgsmålet om, hvad de har lært i forløbet, bliver følgende fremhævet af brugervejlederne:

- Har lært om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse (9)
- Har lært at holde foredrag (8)
- Er blevet mere selvsikker (5)
- Samarbejdet /at være sammen med andre (4)

En stor part af brugervejlederne fremhævede, at de havde lært at holde foredrag og lært om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse. Som én udtrykker: *"Jeg kan fortælle om rettigheder for dem, jeg holder foredrag for."*

At lære noget og optræde som underviser giver brugervejlederne mulighed for at opleve sig selv i en ny rolle, hvor de ser sig selv som betydningsfulde for andre, og kan bidrage til følelse af selvsikkerhed. En brugervejleder fortæller: *"Jeg kan sige noget, og der bliver lyttet."*, én anden håber på, at det kan give handicappede en bedre tilværelse og én tredje, at undervisningen har givet inspiration til eget liv og til at hjælpe andre.

2. Hvad kan kurset bruges til?

Her svarer brugervejlederne:

- Bruger det i eget liv (9)
- Hjælpe andre (4)
- Nye bekendtskaber (2)
- Selvtillid (2)

Udover det, de har lært om selvbestemmelse, medbestemmelse, indflydelse og om at holde foredrag, så fremhæver brugervejlederne, at de kan bruge kurset i deres eget liv. Flere kobler dette til, at de kan bruge det til også at hjælpe folk i deres omgangskreds. Eksempelvis fortæller en brugervejleder: *"Jeg kan fortælle venner, hvilke rettigheder de har"*. Også her nævnes selvtillid ligesom nye bekendtskaber bliver nævnt.

3. Har du lært at holde foredrag?

Alle brugervejledere (12) giver udtryk for, at de har lært at holde foredrag. Flere nævner dog, at det kræver øvelse, og at de stadig kan blive bedre. En brugervejleder fortæller: *"Det er som at tage kørekort, man skal lære ved at holde foredrag."*

4. Hvad var godt ved kurset?

Her svarer brugervejlederne:

- Samværet/samarbejdet (11)
- At lære nyt (3)

Samværet eller samarbejdet med de andre brugervejledere har stor betydning. En brugervejleder fortæller: *"Det var godt, der var mange. Vi kunne lære lidt af hinanden"*. Og en anden brugervejleder siger lignende: *"At høre andres kommentarer, det gav mig viden tilbage"*.

Samværet bliver også af en brugervejleder koblet sammen med det efterfølgende samarbejde, når de skal ud som brugervejledere: *"Godt vi blev rystet sammen, som vi gjorde. Lige meget hvem jeg bliver sendt ud at holde foredrag med, så har jeg tiltro til den anden"*.

En enkelt brugervejleder siger, at det var godt, kurset ikke var længere.

5. Hvad var ikke godt ved kurset?

Her svarer brugervejlederne:

- Der skulle være mere undervisning eller mere tid til undervisningen (3)
- Noget af stoffet var svært (3)

Udover ovenstående var der ikke sammenfald i besvarelserne. Andre forslag til forbedringer, som blev nævnt, var:

- Flere gåture og fællesdans
- Mere styr på de forskellige grupper
- Sikre at alle bliver hørt
- Mapperne var forvirrende, de skal være færdige, når man starter på kurset
- Underviserne og deltagere skal se mere på de andre
- Lokalerne til gruppearbejde var ikke så gode

Endelig sagde en brugervejleder, at der ingen negative ting var.

6. Hvad synes du om billederne, og er der andet, du ønsker at bruge som hjælpemidler?

Her svarer brugervejlederne:

- Billederne er gode (11)
- Nøglekort kan også bruges (6)

Næsten alle de adspurgte brugervejlederne oplever, at billederne var gode. Flere understreger, at de er vigtige for, at tilhørerne forstår emnerne. Flere brugervejledere fortæller, at de også bruger nøglekort med stikord til foredragene. Herudover bliver pegepind og kasketter nævnt som hjælpemidler til foredraget. En brugervejleder siger, at det kunne være rart, hvis der var en stemme, der læste op, så man selv kunne komme med eksempler.

Endelig er der en brugervejleder, der giver udtryk for, at der er for lidt billeder og for lidt skrift i powerpointshowet, og den måde det står på kan være forvirrende.

7. Hvad synes du om undervisningen?

På dette spørgsmål svarede brugervejlederne:

- God (12)
- Svært at forstå (2)
- Varede lidt for lang tid (3)

Alle brugervejledere, som har svaret på spørgsmålet, fortæller, at undervisningen på vandrehjemmet har været god. En siger: *"Jeg synes, den var kanon". Der blev talt højt og tydeligt, og det var til at forstå.*

To brugervejledere fortæller, at de synes at undervisningen var god, men at nogle af tingene var lidt svære at forstå. To andre fortalte, at det blev lidt langt, og de godt kunne bruge lidt flere pauser.

8. Synes du om at have en fra brugervejlederkontoret med til foredrag?

Alle brugervejledere, der har svaret på spørgsmålet (11) fortæller, at det har fungeret godt at have en fra brugervejlederkontoret med, når de har været ude og holde foredrag. En fortæller, at det var rigtig godt i starten. En anden fremhæver, at

samtalen efter foredraget, hvor de fik tilbagemelding fra personen fra brugervejlederkontoret, var god og lærerig.

9. Synes du om at være to brugervejledere til foredrag?

Ti brugervejledere fortæller, at det har været godt at være ude og holde oplæg i par. Man kan hjælpe hinanden, når det er svært, og man kan blive inspireret af hinanden. En brugervejleder fortæller, at man også ville kunne holde oplæg tre - fire brugervejledere sammen.

10. Andre kommentarer

Afslutningsvis blev brugervejlederne spurgt, om de havde andre kommentarer. En fortæller, at han/hun altid glæder sig til at holde foredrag, fordi man får mange positive tilbagemeldinger. En brugervejleder fortæller: *"Det er et godt initiativ. Det er med til at fortælle, at vi har de samme rettigheder som alle andre. Samtidig har det gjort mig bevidst om, at der følger pligter med rettigheder"*.

Borgernes opfattelse af foredrag

Formålet med denne del af evalueringen er at besvare evalueringsspørgsmålet: *"Hvilken oplevelse har tilhørere med særlige behov af deres udbytte af foredraget – oplever de, at de har fået øget viden om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse? Og hvad er deres vurdering med hensyn til oplæggets anvendelighed i forhold til deres dagligdag?"*

I perioden juni – oktober 2012 blev der indsamlet evalueringsskemaer hos tilhørerne til de foredrag, der blev afholdt i denne periode. Borgernes opfattelse af foredraget fremstilles i dette afsnit. I afsnittet om metode kan der læses mere om, hvordan evalueringen og spørgeskemaundersøgelsen er udført.

Sammenfatning

Evalueringen viser, at flertallet af borgere - mellem 62 og 65 % - efter foredraget har givet udtryk for, at de har fået ny viden om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse. Og omkring den samme andel mener, at de kan bruge det, de har fået viden om, derhjemme eller på arbejdet. Der er en smule flere, der angiver at have opnået viden om selvbestemmelse, men der er lille forskel mellem den oplevede forståelse af de tre begreber.

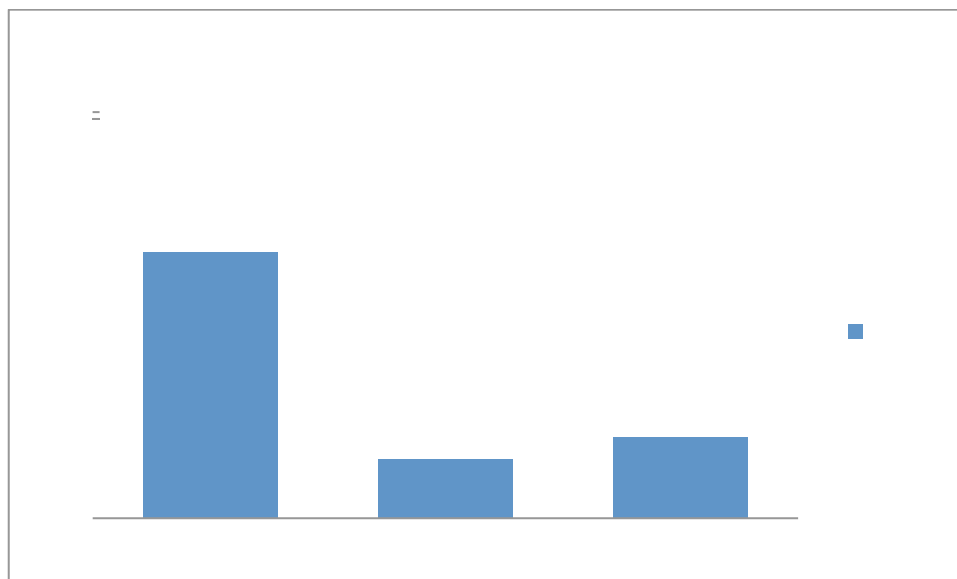
Mellem 12 og 15 % svarer, at de ikke har fået øget viden om de tre begreber. Det viser sig, at i alt 12 borgere (7,5 %¹) har svaret nej til alle tre spørgsmål om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse. Dette kan muligvis forklares med, at de generelt ikke har forstået foredraget. Dette underbygges af, at kun tre ud af 12 borgere har svaret nej til, om de synes om foredraget. Tre har svaret "ja", og seks har svaret "ved ikke".

Langt størstedelen - 78,2 % - synes godt om foredraget.

¹ Procent udregnet af det samlede antal, som har besvaret alle 3 spørgsmål om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse.

Svar fra borgere

Figur 4.1 – Har du fået viden om selvbestemmelse?

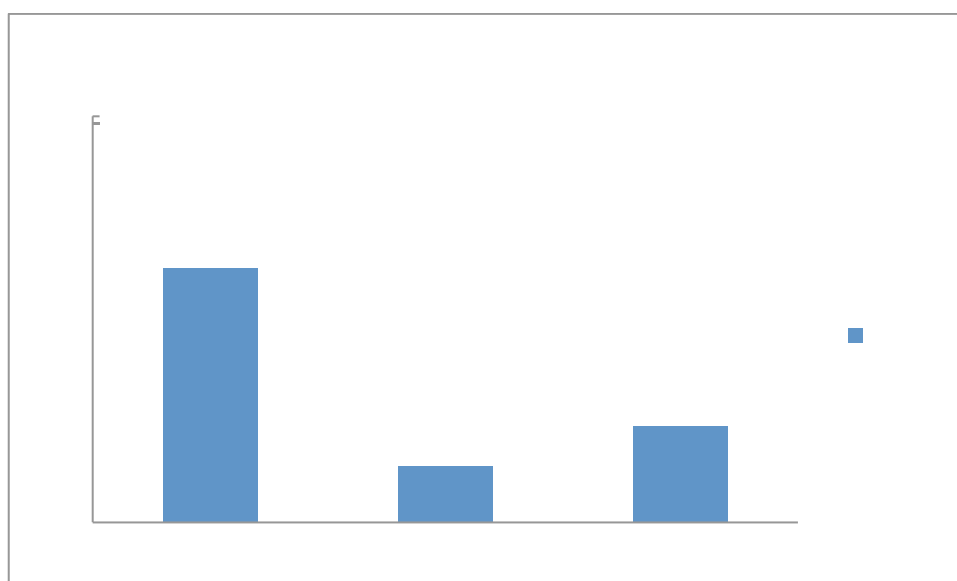

Borgerne føler generelt, de har fået ny viden om selvbestemmelse.

- 65,5 % svarer ja
- 14,5 % svarer nej
- 20 % svarer ved ikke.

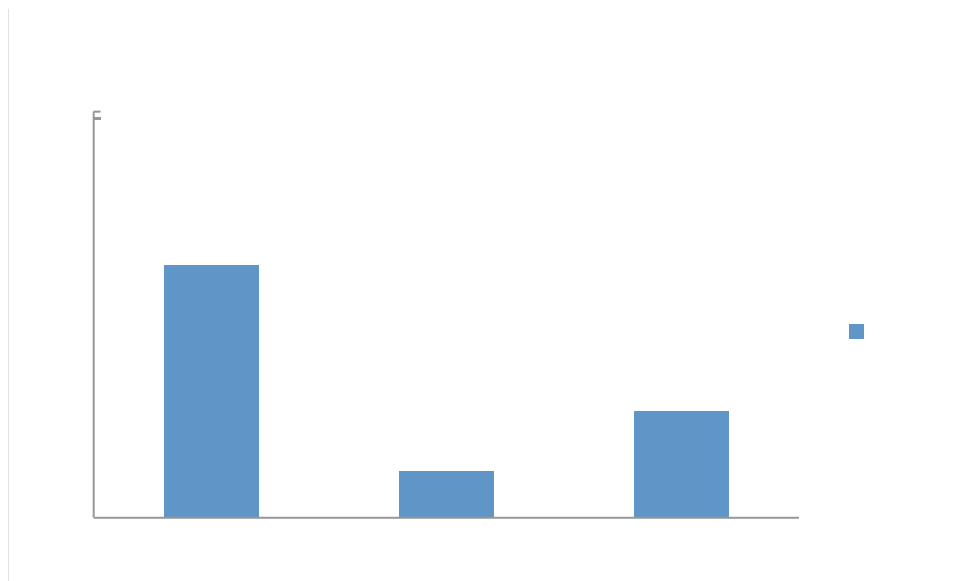
Hensigten med spørgsmålet var at spørge ind til, om borgerne havde opnået ny viden om begrebet, ikke om de har opnået fuld viden om begrebet. Der er risiko for, at denne nuance ikke er opfattet hos borgerne.

Figur 4.2 – Har du fået viden om medbestemmelse?

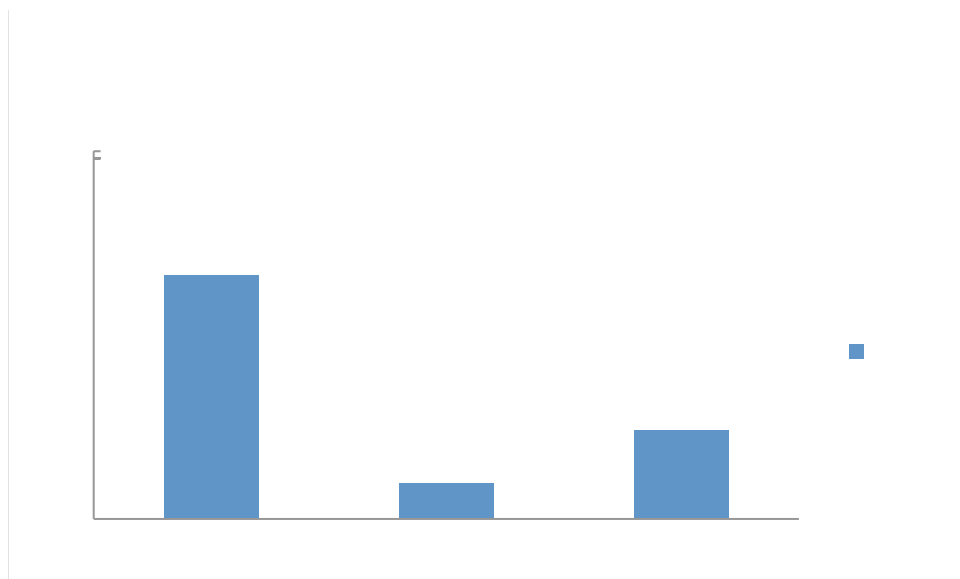
- 62,6 % svarer ja
- 13,9 % svarer nej
- 23,5 % svarer ved ikke.

Figur 4.3 – Har du fået viden om indflydelse?

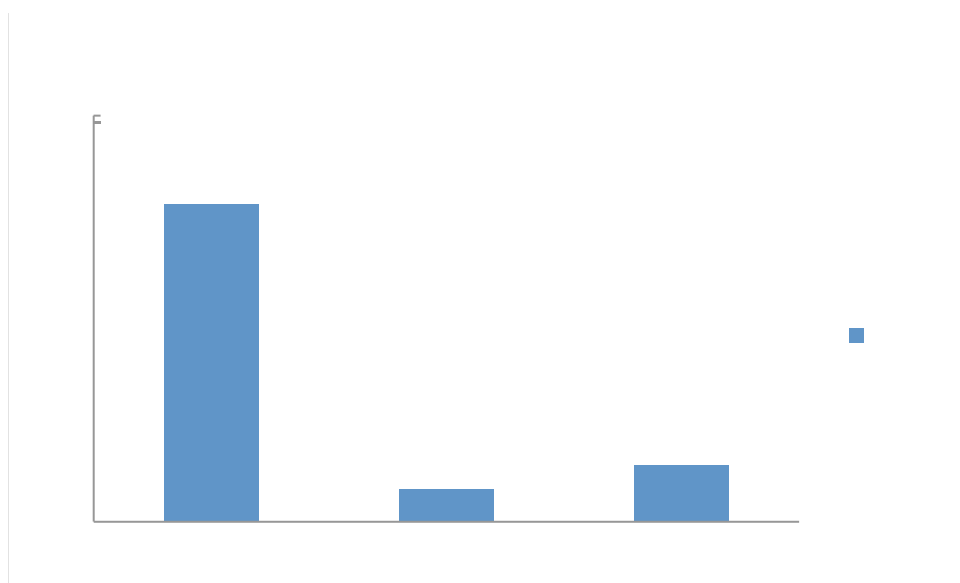
- 62,2 % svarer ja
- 11,6 % svarer nej
- 26,2 % svarer ved ikke.

Figur 4.4 – Er det, der blev sagt, brugbart?

- 66,3 % svarer ja
- 9,6 % svarer nej
- 24,1 % svarer ved ikke.

Figur 4.5 – Synes du om foredraget?

- 78,2 % svarer ja
- 7,9 % svarer nej
- 13,9 % svarer ved ikke.

Støttepersoners opfattelse af foredraget

Formålet med denne del af evalueringen er at besvare evalueringsspørgsmålet: *”Hvilken oplevelse har tilhørere, der er støttepersoner, af foredraget – vurderer de, at det øger borgernes viden om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse? Og hvad er deres vurdering med hensyn til oplæggets anvendelighed i forhold til borgernes dagligdag?”*

Evalueringen af personalets² vurdering af foredraget består af besvarelser af 4 kvantitative spørgsmål og 2 kvalitative. De kvantitative svar fremstilles først i de nedenstående figurer.

Sammenfatning

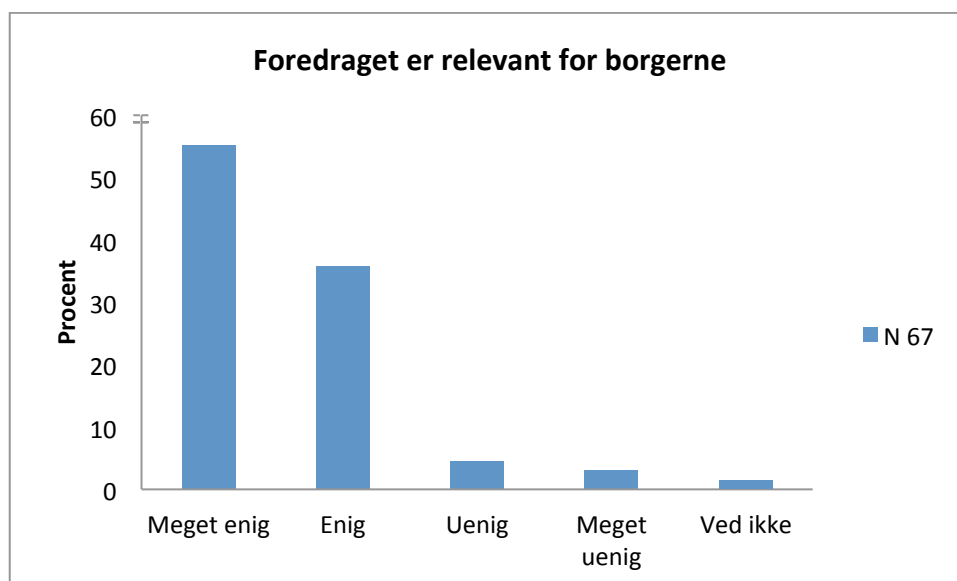
Overordnet er det personalets vurdering i de fleste tilfælde, at foredragene er relevante og giver ny viden til borgerne. I de tilfælde hvor personalet vurderer foredragene til at være mindre relevante, begrundes de ofte dette med, at borgerne ikke var i målgruppen.

Der er mange blandt personalet, der fremhæver det, at borgerne holder foredraget som noget af det bedste, og påpeger, at borgerne formidler stoffet på en let forståelig og nærværende måde med eksempler fra deres egen hverdag. Generelt synes personalet godt om foredraget og anser foredragsholderne for at være kompetente. Som forslag til forbedring nævnes blandt andet, at publikum i højere grad kan inddrages, eksempelvis ved, at foredragsholderen stiller spørgsmål til publikum. Det er desuden væsentligt at være opmærksom på, om tilhørerne vil kunne forstå oplægget.

² Nogle besvarelser er udfyldt af pårørende, som har ledsaget til foredragene. Gruppen af personale og pårørende omtales som personale.

Svar fra støttepersoner

Figur 5.1 – Foredraget er relevant for borgerne

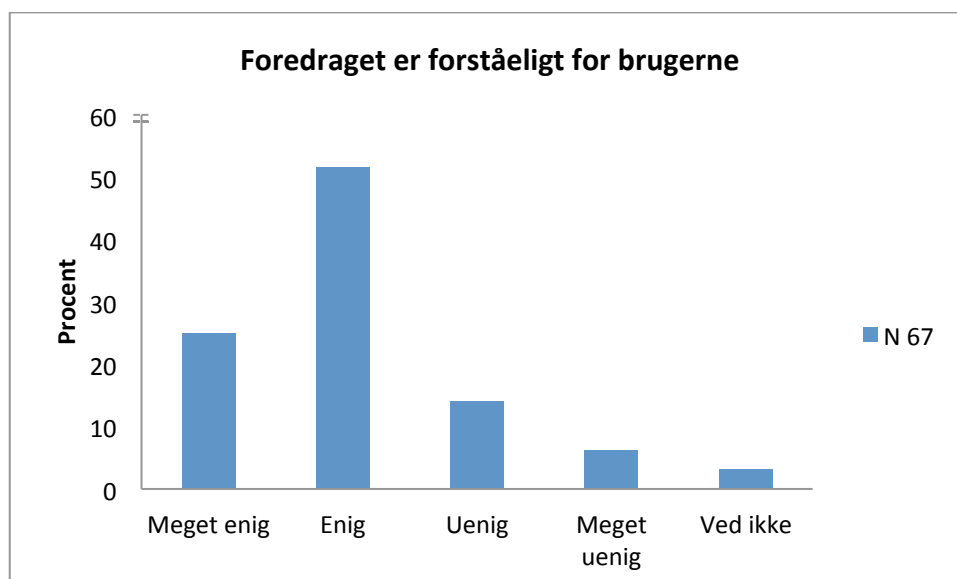

Personalet mener generelt, at foredraget er relevant for borgerne.

- 91 % svarer, at de enten er meget enige eller enige.
- 7,5 % svarer, at de enten er uenige eller meget uenige.
- 1,5 % svarer, at de ikke ved det.

De to personer, som begge svarer "meget uenige" til udsagnet, fortæller i de kvalitative besvarelser, at borgerne var i en forkert målgruppe, fordi de ikke forstod, hvad der blev sagt (disse to har svaret "meget uenig" til alle fire kvantitative spørgsmål). Det samme fortæller to ud af de tre personer, som har svaret "uenig". Dette understreger, at det er væsentligt at være opmærksom på, at deltagerne til foredragene vil kunne forstå oplægget.

Figur 5.2 – Foredraget er forståeligt for borgerne

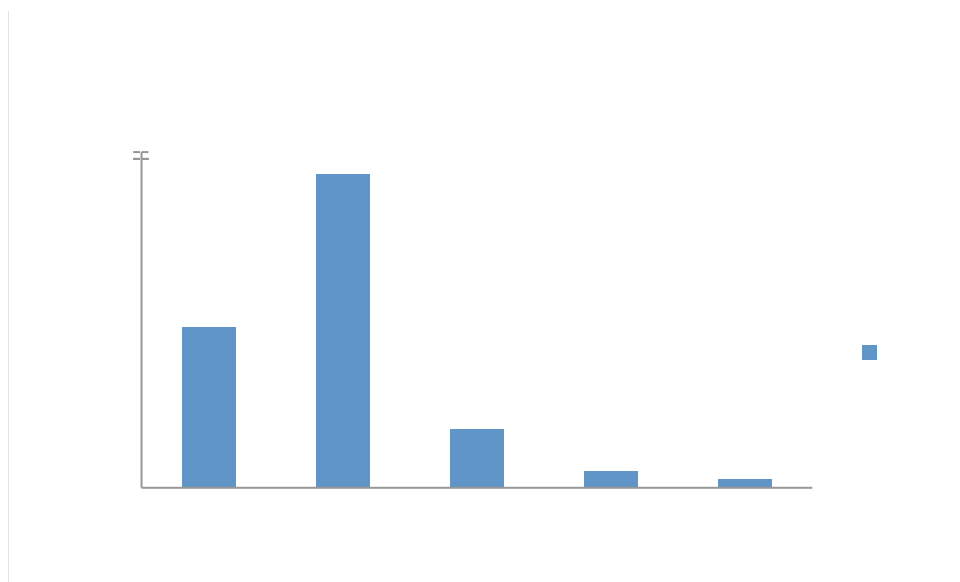

Personalet mener generelt, at foredraget er forståeligt for borgerne.

- 76,6 % svarer, at de enten er meget enige eller enige.
- 20,3 % svarer, at de enten er uenige eller meget uenige.
- 3,1 % svarer, at de ikke ved det.

Der er altså ikke helt så stor tilslutning til dette udsagn som til det forrige. Dog er hovedvægten af besvarelserne positive. To ud af de fire, som har svaret "meget uenig", er de samme som ovenfor, hvorfor forklaringen igen er en forkert målgruppe. Af de ni, som har svaret "uenig", har tre forklaret, at målgruppen var forkert. Flere af dem, som har svaret "uenig", har da også svaret, at foredraget var relevant. Dette tyder på, at emnet er vigtigt, men at borgernes kognitive niveau gjorde, at de ikke fik noget ud af det.

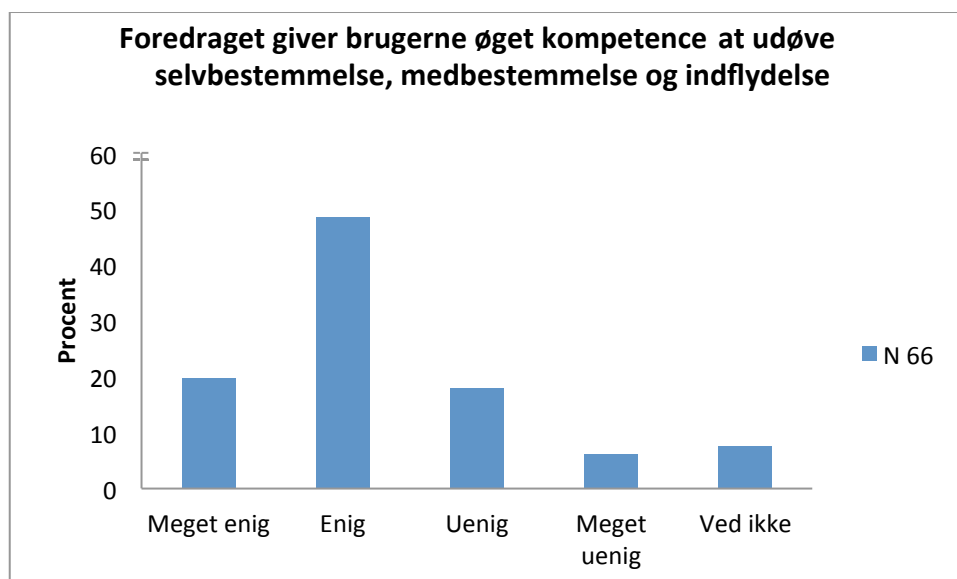
Figur 5.3 – Foredraget giver borgerne øget viden om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse

Personalet mener generelt, at foredraget har givet borgerne øget viden om de tre begreber.

- 84,9 % svarer, at de enten er meget enige eller enige.
- 13,6 % svarer, at de enten er uenige eller meget uenige.
- 1,5 % svarer, at de ikke ved det.

Figur 5.4 - Foredraget giver borgerne øget kompetence til at udøve selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse

Personalet mener generelt, at foredraget har givet borgerne øget kompetence til at udøve selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse.

- 68,2 % svarer, at de enten er meget enige eller enige.
- 24,3 % svarer, at de enten er uenige eller meget uenige.
- 1,5 % svarer, at de ikke ved det.

Dette er et positivt resultat. Dog tyder det på, at personalet mener, at foredraget i højere grad er relevant og forståeligt, samt giver øget viden. Kompetence til at udøve er derimod sværere at opnå gennem oplægget end øget viden om emnet.

Figur 5.5 - Hvad synes du, der er noget af det bedste ved foredraget?

Hvad synes du, der er noget af det bedste ved foredraget?	Antal personer
At borgerne holder foredraget	19
At foredragsholderne bruger eksempler fra deres hverdag	13
Informativt, godt, dygtige foredragsholdere	9
At foredragsholderne er gode til at formidle, let forståeligt	7
At der er plads til dialog	3
Gode powerpoints	2
Gentagelser	2
N 67	

Personalet har også svaret på, hvad de synes, der er noget af det bedste ved foredraget. Der var ikke angivet svarmuligheder. Der er først efterfølgende, at svarene er samlet i ovenstående kategorier. Undersøgelsen viser, at mange af deltagerne fremhæver, at det er godt, at borgerne holder foredraget, og at det har været godt, at de har givet eksempler fra deres egen hverdag. Eksempelvis nævnes

der: *"Jeg synes, det var flot, at borgerne selv holdt foredrag. Det var et synligt tegn på ligeværd og inddragelse"* og *"Nærværende med gode eksempler fra oplægsholderens egen hverdag"*.

Oplægsholderens evne til at formidle fremhæves også af en del, blandt andet nævnes det, at oplægget er let forståeligt, for eksempel *"Enkelt – forståeligt"* og *"Nemme at forstå. Gode til at forklare og beskrive"*. Oplægsholderne bliver desuden af flere fremhævet som kompetente og dygtige. Der er også et par, der nævner, at billedmaterialet er godt, og at det er godt, at foredraget indeholder nogle gentagelser.

Figur 5.6 - Hvad synes du, der kan forbedres ved foredraget?

Hvad synes du, der kan forbedres ved foredraget?	Antal personer
Mulighed for at stille spørgsmål til/inddrage publikum	6
Ingenting	6
Flere eksempler	4
Tilføj videofrekvenser/flere billede	3
Foredraget kunne være lidt mere uddybende	2
Opmærksomhed på, om borgergruppen er i målgruppen	2
Opfølgning – Brugervejlederne kan komme ud og holde foredrag igen	2
Pause	2
N 67	

Der er ikke lige så høj grad af sammenfald i personalets besvarelser af, hvad de synes, der kan forbedres ved foredraget. Svarene her er i lighed med figur 5.5 først efterfølgende samlet i kategorier. Der er desuden langt færre, der har svaret på dette spørgsmål end på spørgsmålet om, hvad der var godt ved foredraget. Herudover har flere nævnt, at der ikke var noget, der kunne være bedre, eller at det hele var godt.

Det fremgår dog, at en del foreslår, at der i højere grad bliver stillet spørgsmål til publikum, og at publikum i højere grad bliver inddraget i oplægget. Eksempelvis nævner en: *"Hvis man skulle ændre noget, kunne der gives mere tid til at tilhørerne kunne finde eksempler på selvbestemmelse i eget liv"*. Der er også nogle, der efterlyser flere eksempler, og at nogle emner bliver uddybet lidt mere. Ligesom det foreslås, at der tilføjes videosekvenser eller flere billeder. Endelig bliver det også nævnt, at man skal være opmærksom på at vælge borgere, der kan få udbytte af / forstå oplægget, være opmærksom på, om der skal indlægges en pause, og det bliver foreslået, at brugervejlederne kan komme igen.

Evalueringens metode

Evalueringen blev overordnet gennemført i to spor.

1) En formativ evaluering, som løbende skulle skabe erfaringer i projektet. Denne evaluering skete hovedsageligt i samarbejde mellem Socialstyrelsen og ULF. Der blev samlet løbende op på processuelle faktorer samt brugervejledernes

uddannelse. Den formative evaluering indgår i dette evalueringsnotat, da formålet var at justere løbende ud fra erfaringer.

2) En summativ evaluering, som er den, der fremstilles i dette notat. Evalueringen er gennemført i flere etaper. Overordnet er der tre dataindsamlinger; interviews med brugervejledere, spørgeskemaer til borgere og til personale.

Interview med brugervejledere.

Projektmedarbejder fra ULF har gennemført interviews med brugervejledere. Der blev skrevet noter ned i et skema, som Socialstyrelsen har fået. Spørgeguiden er vedlagt som bilag 1.

Spørgeskema til borgere

De borgere, som har deltaget i foredrag med brugervejledere, har besvaret spørgeskemaer. Borgerne blev stillet 5 spørgsmål, som de kunne svare "ja", "ved ikke", eller "nej" til. Svarene var illustreret med smileys. Spørgeskema er vedlagt som bilag 2.

Da "ved ikke" kategorien er placeret mellem "ja" og "nej", er der risiko for, at besvarelse af denne har været opfattet som en mellemkategori. Der er selvfølgelig risiko for en fejkilde her. Dog skal det siges, at denne fejkilde udelukkende tyder på, at resultatet er mere positivt end fremstillet. Hvis der var sat kryds mellem to kategorier eller givet to svar på samme spørgsmål, er det tolket konservativt, så det mest negative er besvaret.

Spørgeskema til personale

Personalet, som var med til foredrag, har også besvaret spørgeskemaer. De blev stillet 4 kvantitative spørgsmål, hvor de kunne svare; "meget enig", "enig", "uenig", "meget uenig" og "ved ikke". Igen er der tolket konservativt. Herudover var der to kvalitative spørgsmål. Spørgeskema er vedlagt som bilag 3.

3. Delprojekt – Undervisningspakke i medborgerskab

Dette delprojekt har været rettet mod at udvikle og afprøve en undervisningspakke i medborgerskab i samarbejde med medarbejdere på uddannelsessteder for målgruppen. Delprojektet har haft til formål at øge målgruppens kendskab til egne rettigheder og muligheder for at udøve disse rettigheder i praksis.

Projektet er gennemført i et samspil mellem eksisterende undervisere/medarbejdere på uddannelsessteder for målgruppen og Socialstyrelsens konsulenter. Socialstyrelsen har været projektejer, og en række STU'er (Særligt Tilrettelagt Uddannelse) og en enkelt folkehøjskole har deltaget i udviklingen af materialet og har afprøvet det på uddannelsesstederne.

Den færdigudviklede undervisningspakke består af et 4 ugers undervisningsforløb, som er struktureret i 4 temaer:

- Tema 1: Individ og rettigheder.** Den enkeltes rettigheder og muligheder for at træffe valg.
- Tema 2: Aktiv samfundsborger.** Kommunikation og dialog og mulighed for at træffe beslutninger sammen med andre.
- Tema 3: En del af samfundslivet.** Fællesskaber i samfundet og mulighed for inklusion på arbejde, i uddannelse samt i fritids- og kulturlivet.
- Tema 4: Demokrati og indflydelse.** Den demokratiske styreform på landsplan og i lokale sammenhænge samt mulighed for indflydelse.

Undervisningspakken er opdelt efter temaerne og består af:

- Undervisningsprogram og -vejledning
- Undervisningsmaterialer, blandt andet begrebskort, rollespiloplæg og situationskort mv.
- En introduktion til undervisningspakken.

Undervisningspakken er udarbejdet i PDF- og i PowerPoint-format med mulighed for tilpasning, og kan downloades på www.socialstyrelsen.dk.

Evalueringen af delprojektet består af en beskrivelse af:

- Indsats
 - En kort beskrivelse af den udførte indsats
- Resultater
 - Delprojektets opfyldelse af leverancer
 - Samlet vurdering af målopfyldelse på kort og mellemlang sigt
 - Undervisernes vurdering af undervisningspakken
 - Elevernes opfattelse af undervisningspakken.

Indsats

Aktiviteter

Projektet har fokuseret på at udvikle en undervisningspakke til målgruppen. Indholdselementerne i undervisningspakken er de samme som på brugervejlederuddannelsen på nær formidlingsteknik, som ikke er indeholdt i undervisningspakken:

- Borgerrettigheder og brugerrettigheder, herunder ansvar og pligter.
- Selvbestemmelse, medbestemmelse og brugerinddragelse.
- Samfundets muligheder og tilbud til udviklingshæmmede, herunder muligheder for deltagelse i demokratiske sammenhænge, i fritidslivet, arbejde og uddannelse.
- Den enkeltes muligheder for at håndhæve deres rettigheder og gøre brug af de muligheder, samfundet tilbyder dem.

Følgende aktiviteter har været afholdt:

- Udarbejdelse af udkast til undervisningspakke
- Rekruttering af og informationsmøder på uddannelsessteder
- Kvalificeringsmøde med undervisere
- 1. afprøvning af undervisningspakke
- Erfaringsopsamling og justering af undervisningspakke
- 2. afprøvning af undervisningspakke
- Erfaringsopsamling og justering af undervisningspakke
- 3. afprøvning af undervisningspakke
- Afsluttende erfaringsopsamling og justering af undervisningspakke
- Endelig udarbejdelse af undervisningspakke
- Afholdelse af 5 temadage om undervisningspakken rundt om i Danmark. Primært for undervisere på STU, VSU (Voksen Specialundervisning) og højskoler.

Metode

Udarbejdelse af undervisningspakke

Socialstyrelsen har udviklet undervisningspakken med input fra undervisere fra de deltagende uddannelsessteder samt en ekspert indenfor undervisningsområdet.

Afprøvning i praksis

Uddannelsesstederne har gennemført undervisningsforløb på baggrund af undervisningspakken. I de fleste tilfælde har det været i forhold til elever inden for målgruppen. Enkelte hold havde større kognitive funktionsnedsættelser end målgruppen for projektet. Nogle uddannelsessteder har gennemført afprøvningsforløb som 4 ugers forløb, andre har fordelt undervisningsdagene over en længere periode eller har udvalgt dele af undervisningspakken. Lærerne har tilpasset øvelserne og materialet til den enkelte elevgruppe og de pågældende elever.

Erfaringsopsamling og justering

Efter de enkelte afprøvningsforløb har undervisere fra uddannelsessteder deltaget i heldagsopsamlingsmøder. Her har underviserne givet tilbagemeldinger på, om

forløbet og materialerne er forståelige for eleverne, og hvorvidt det understøtter elevernes viden om og kompetence i forhold til rettigheder og muligheder. Desuden har underviserne givet en status på implementering og forankring af undervisningspakken i deres organisation. Underviserne har desuden på disse møder angivet, hvordan de ser muligheder for forbedringer af undervisningspakken, og på baggrund af undervisernes erfaringer er undervisningspakken justeret og udsendt til uddannelsesstederne i en opdateret version.

Resultater

Samlet set viser resultaterne, at både underviserne og eleverne mener, at de har fået øget kendskab til egne rettigheder og muligheder og har opnået kompetencer til at bruge dem i praksis.

Det varierer, hvad den enkelte elev har fået ud af forløbet, men generelt set vurderes undervisningspakken at være anvendelig og bidrage til at opfylde de opsatte mål. Eleverne har fået adgang til forståelig information om rettigheder og muligheder. Underviserne understreger i den forbindelse, at det er vigtigt, at materialerne er udarbejdet, så de kan tilpasses, da underviserne har brug for at målrette materialerne og forløberne til den enkelte elev / elevgruppe.

Både elever og undervisere giver udtryk for, at eleverne har opnået kendskab til undervisningspakkens temaer. Underviserne kan desuden på baggrund af tilbagemeldinger fra skolen, forældre og personale i botilbud se, at i hvert fald en del af eleverne også anvender deres færdigheder i praksis uden for undervisningen. Dette kan også aflæses i elevinterviewene, hvor eleverne giver eksempler på, hvordan de eksempelvis går ind i elevrådsarbejde, og selv tager beslutninger i hverdagen både i skolen og derhjemme.

Leverancer

Nedenstående skema viser de opstillede leverancer for delprojektet, og de resultater, der er opnået i delprojektet.

Leverancer	Opnåede resultater
Undervisningspakke udvikles i samarbejde med uddannelsessteder	Undervisningspakke er udviklet i samarbejdet med uddannelsessteder.
Undervisningspakken bliver afprøvet af cirka 100 unge og voksne	Undervisningspakken har været afprøvet af cirka 150 unge og voksne.
	Information om undervisningspakken er udsendt til alle landets STU'er og til alle kommuner.
Afholdelse af 5 temadage rundt om i Danmark	Deltagelse i 5 temadage fra 320 medarbejdere og ledere på STU'er eller lignende.

Som det fremgår af skemaet, er leverancerne for projektet gennemført, og undervisningspakken blev afprøvet af 50 % flere unge og voksne end forventet. Udover udvikling og afprøvningen af undervisningspakken er der gennemført formidlingsinitiativer, der har haft til formål at udbrede kendskabet til den udviklede undervisningspakke.

Undervisernes opfattelse af undervisningspakken

Undervisernes vurdering af undervisningspakken er overordnet positiv, og de giver udtryk for, at eleverne generelt set har fået et stort udbytte af undervisningen. Både når det gælder kendskab til egne rettigheder og mulighed og kompetencer til at udøve dem i praksis.

Undervisernes vurdering af undervisningspakken er samlet op på en række heldagsmøder med udvalgte repræsentanter for uddannelsesstederne undervejs i forløbet.

Kendskab til egne rettigheder og muligheder

Underviserne giver udtryk for, at de oplever, at eleverne har opnået en øget viden indenfor de temaer, der indgår i undervisningsforløbet. Eksempelvis:

- Eleverne er blevet mere sikre på, hvornår det er dem selv, der træffer et valg, og hvornår det er andre, der træffer et valg for dem. De er blevet bedre til at vurdere, om det er i orden, at andre bestemmer for dem.
- Bedre kendskab til muligheden for uddelegering af for eksempel pengeopgaver og til selv at bestemme, hvor man søger hjælp.
- Basalt kendskab til Grundloven.
- Kendskab til handicapkonventionen.
- Kendskab til samfundets spilleregler, borgerforståelse og demokratiforståelse, herunder at tage hensyn til mindretallet.
- Bevidsthed om, at man er en del af et fællesskab, og at der ligesom af alle andre forventes noget af eleverne.

Underviserne gør opmærksom på, at elevernes udbytte af undervisningsforløbet varierer, men at eleverne generelt set har opnået et øget kendskab til de temaer, der indgår i undervisningsforløbet.

Kompetencer til at gøre brug af rettigheder og muligheder

Flere af underviserne understreger, at det er helt centralt, at medborgerskabsundervisningen ikke bare foregår i det konkrete undervisningsforløb, men at det bliver en tilgang, som underviserne også bruger og refererer til i den øvrige undervisning og samvær med eleverne. Det understøtter omsætningen af undervisningen til kompetencer, eleverne kan bruge i dagligdagen, og er centralt for, at eleverne i praksis har mulighed for at udøve deres medborgerskab.

Underviserne fortæller, at elever og undervisere anvender viden fra undervisningen i praksis. Eksempelvis:

- Eleverne bruger kompetencer fra medborgerskabsforløbet i praksis, når der skal tages beslutninger og ved diskussioner og indbyrdes konfliktløsning.

- Flere ytrer sig i elevrådet.
- Som følge af undervisningsforløbet er man begyndt at holde fællesmøder blandt eleverne.
- Eleverne udtrykker ønske om personalefri zoner på skolen.
- Eleverne forsøger i højere grad selv at løse deres konflikter.

Også udenfor skolen har man mærket, at eleverne anvender kompetencer til at udøve deres medborgerskab. Eksempelvis:

- Eleverne bruger deres stemme til medbestemmelse i stedet for at brokke sig i husene, hvor de bor.
- Forældrene har responderet positivt på elevernes udvikling – materialet har bidraget til en stor personlig udvikling for eleverne. Eleverne beder om mere inddragelse derhjemme og tilbyder også mere hjælp.
- Eleverne har selv gjort opmærksom på, at de i ferien ønsker at være derhjemme og ikke i skolen. De ville gerne være hjemme, og det sagde de til personalet på botilbud. For første gang var de ikke på skolen i ferien, men derhjemme.
- En midaldrende mand er brudt ud af sit institutionsmiljø på baggrund af undervisningsforløbet. Han har trodset familiens indsigelser og bor nu for sig selv.

Erfaringer med at gennemføre forløbet

Underviserne har generelt haft positive erfaringer med forløbet og det tilhørende undervisningsmateriale, og flere har udtrykt stor begejstring for uddannelsen. De har fundet det inspirerende og anvendeligt. Og selvom det for de fleste har været uvant at arbejde med en komplet undervisningsplan inklusiv materialer, så har underviserne fundet det tidsbesparende og set det som "en ren foræring".

Det har været væsentligt for underviserne, at undervisningsforløbet og materialerne kan tilpasses, da der har været stor variation i elevernes funktionsniveau. Forløbet og materialerne er målrettet personer med mindre indgribende funktionsnedsættelser, og det er erfaringen, at det er nødvendigt at tilpasse det i forhold til elever med mere omfattende funktionsnedsættelser. For alle grupper gælder det, at elementer, hvor eleverne ikke var stillesiddende, samt brug af 'rød, gul og grøn' generelt set vurderes som særligt succesfulde.

Underviserne ligger også vægt på, at forløbet er fleksibelt, sådan at der er mulighed for, at forløbet kan strækkes over et længere tidsrum end de 4 uger, og at der er mulighed for at udvælge særlige elementer.

Underviserne giver udtryk for, at især elementerne, hvor eleverne var fysisk aktive, var populære.

Det er vigtigt for gennemførelsen af forløbet, at underviserne forud for forløbet har fået et godt kendskab til undervisningsplanen og materialet, og at alle har fået ejerskab til forløbet.

Elevers opfattelse af undervisningspakken

Elever på Lyngåskolen er kommet med en række udsagn, der tilsammen giver indtryk af, at de har lært nyt om de temaer, som er indeholdt i undervisningsmaterialet og understøtter undervisernes vurdering af, at eleverne har fået øget kendskab til egne rettigheder og muligheder og kompetencer til at bruge det i praksis.

Elevers opfattelse af undervisningsforløbet

Elevernes udsagn er generelt positive, og de peger på flere af de ting, som de har fået ud af forløbet. Enkelte nævner også, at det nogle gange var svært. Eksempelvis nævner eleverne:

- *"Det var det bedste, vi har lært om, fordi det handler om vores liv. Men også svært, fordi man pludseligt skal være voksen og sige, hvad man mener".*
- *"Jeg fik lyst til at være med i elevrådet, men blev ikke stemt ind. Det blev jeg lidt sur over, men det er jo medbestemmelse, det ved jeg godt nu, men skulle lige have lidt tid til at blive god igen. Måske stiller jeg op næste år, så jeg kan være med til at bestemme, det vil jeg gerne".*
- *"Jeg har fundet ud af en masse nyt om, hvad jeg kan, når jeg bliver helt voksen. Filmene om Viggo har jeg set flere gange, og de er gode, det bedste var rollespil, det kan jeg godt lide".*
- *"Det er spændende, jeg har lært en masse nyt om mit liv, synes jeg".*

Elevernes opfattelse af undervisningsmaterialerne

Flere af eleverne giver udtryk for, at de syntes at materialerne var gode og til at forstå. En nævner at de har været svære. De fleste giver eksempler på, hvad de godt kunne lide, blandt andet:

- *"Jeg kunne bedst lide filmene om Viggos vanskelige verden, og dem med de unge der er ligesom os. Jeg kan rigtig godt lide film".*
- *"Vi hang det hele op på opslagstavlerne, der kan vi se det hele. Det var godt".*
"Vi fik vores egne mapper med lektier, og vi skulle skrive om vores venner".
- *"Kasketterne og farverne rød, gul, grøn".*
- *"Valgplakaterne, det var sjovt at lave".*

Elevernes opfattelse af, hvad de har lært

Mange af eleverne nævner, at de har lært om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse, når de bliver spurgt åbent til, hvad de har lært af undervisningen. Direkte adspurgt om de har fået mere at vide om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse svarer næsten alle, at det har de. Nedenfor er eksempler fra eleverne på, hvad de har lært:

- *"Hvem der bestemmer i Danmark, Helle Thorning er statsminister og sådan noget".*
- *"At jeg også kan bestemme noget – at det ikke er vigtigt, at vi har et handicap, vi skal også høres på og vise, hvad vi kan".*
- *"At jeg er myndig, når jeg er 18 år og må stemme, hvad jeg vil. Men jeg synes, det er svært derhjemme, for min mor synes, jeg er et barn".*
- *"At jeg kan en masse selv, selvom jeg har ADHD. Det tror jeg ikke altid, men det hjælper at lære noget nyt om livet".*

- *"Jeg ved, at jeg skal sige, hvad jeg vil, alt det jeg mener, ellers ved "de" det jo ikke... min mor og far og sådan nogen".*
- *"Jeg har lært, at noget bestemmer jeg ikke helt selv, og noget kan jeg bestemme helt selv, ingen må gøre noget ved mig, jeg ikke kan li".*

Elevernes opfattelse af, om de handler anderledes i hverdagen

Eleverne er også blevet spurgt om uddannelsen har betydet, at de handler anderledes i hverdagen. Her svarer eleverne generelt set, at de selv bestemmer i flere situationer, og nogle er gået ind i elevrådsarbejdet. Eksempelvis nævner eleverne:

- *"Jeg bestemmer selv mit tøj hver dag nu. Min mor siger, det er godt".*
- *"Jeg er kommet i elevrådet, og jeg tør sige mere om, hvad jeg synes er godt i klassen, personalet skal også følge reglerne, de gælder alle".*
- *"Jeg siger, at jeg selv vil købe mit tøj, det vil jeg altså, jeg har jo en anden smag end min mor".*
- *"Det er svært, når jeg skal sige, hvad jeg synes om noget – Jeg øver mig".*
- *"Jeg siger derhjemme, at jeg selv vil prøve først, ellers bliver jeg jo aldrig voksen".*
- *"At jeg selv må bestemme makeup".*

Evalueringemetode

Den formative evaluering af undervisningspakken har været central i forhold til dette delprojekt. Den primære aktivitet i denne forbindelse har været opsamlingsmøderne med uddannelsesstederne. De konkrete forslag til forbedringer af undervisningspakken indgår ikke som del af denne evaluering, men har dannet baggrund for de løbende justeringer af undervisningspakken i løbet af projektet.

Den summative del af evalueringen, som er den, der fremgår af denne rapport, er baseret på:

Undervisernes vurdering

Undervisernes opfattelse af undervisningspakken er baseret på referater fra opsamlingsmøderne. Underviserne er på opsamlingsmødernes blevet spurgt om deres vurdering af, om forløbet og materialerne er forståelige for eleverne, og om hvorvidt det understøtter elevernes viden og kompetence om rettigheder og muligheder.

Interview af elever

Elevernes opfattelse af undervisningspakken er baseret på interviews med elever fra Lyngåskolen, efter de havde gennemført et fire-ugers forløb baseret på undervisningspakken. Interviewene er blevet gennemført i små grupper. Der blev skrevet noter ned i et skema, som Socialstyrelsen har fået. Spørgeguiden er vedlagt som bilag 4.

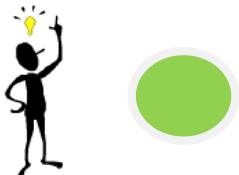
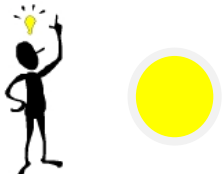
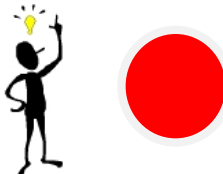
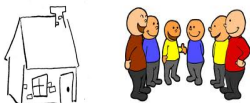

Bilag 1 Spørgeguide til brugervejledere

Interview - brugervejledere	
Hvad har du lært på brugervejlederkurset? Hvad har du lært på undervisningsdagene? (hvor vi var på vandrehjemmet) Hvad har du lært, når du var rundt og øve at holde oplæg?	
Hvad kan du bruge kurset til? Er der andet?	
Synes du at kurset har gjort, at du kan holde foredraget?	
Hvad var noget af det gode ved kurset? Er der andet?	
Hvad synes du ikke var så godt ved kurset? Hvordan kan det gøres bedre? Er der andet, der kan forbedres?	
Hvad synes du om billederne, som I bruger til foredraget? Er der andet, du kunne tænke dig at bruge som hjælp, når du er ude at holde foredrag?	
Hvad synes du om undervisningen? (på vandrehjemmet)	

Hvad synes du om at have en fra brugervejlederkontoret med, når du er ude at holde foredrag?	
Hvad synes du om at være to brugervejledere ude at holde foredrag?	
Andre kommentarer	

Bilag 2 Spørgeskema til borgere

Sæt et X ud for hvert spørgsmål

	Ja 	Ved ikke 	Nej
<p>Har du fået ny viden om selvbestemmelse?</p> 			
<p>Har du fået ny viden om medbestemmelse?</p> 			
<p>Har du fået ny viden om indflydelse?</p> 			
<p>Kan du bruge det, der blev sagt, fx hjemme eller på arbejdet?</p> 			
<p>Synes du om foredraget?</p> 			

Bilag 3 Spørgeskema til personale

Spørgeskema - personale					
Sæt kryds udfor udsagnet	Meget enig	Enig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke
Foredraget er efter din vurdering relevant for brugerne, der har været tilstede ved foredraget?					
Foredraget er efter din vurdering forståeligt for brugerne, der har været tilstede ved foredraget?					
Foredraget giver efter din vurdering brugerne øget viden om selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse?					
Foredraget giver efter din vurdering brugerne øget kompetencer til at udøve selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse?					
Skriv kort hvad du synes, der er noget af det bedste ved foredraget					
Skriv kort hvad du synes, der kan forbedres ved foredraget					
Andre kommentarer					

Bilag 4 Spørgeguide til elever

Interview – elever - basismodul	
Hvad synes du om forløbet om medborgerskab? Uddyb gerne	
Hvad synes du om de billeder, papirer m.m., som I har brugt i undervisningen? Har de været til at forstå? Hvilke har været særligt gode?	
Hvad synes du, at du har lært af undervisningen?	
Synes du, at du har fået mere at vide om dine rettigheder, som fx ret til selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse? Hvad har du lært om det?	
Synes du, at uddannelsen har betydet, at du gør ting anderledes i hverdagen (fx på skolen og derhjemme)? Er du blevet bedre til sige din mening? Er du blevet bedre til at bestemme selv? Er du blevet bedre til at bestemme sammen med andre? Er der andet du er blevet bedre til? Kan du pege på	

<p>noget, der hjalp dig til at gøre ting anderledes? Fx bestemte øvelser, viden, lærerens støtte, andre elever.</p>	
<p>Hvad var noget af det gode ved undervisningen?</p> <p>Er der andet?</p>	
<p>Hvad synes du ikke var så godt ved undervisningen?</p> <p>Hvordan kan det gøres bedre?</p> <p>Er der andet, der kan forbedres?</p>	
<p>Andre kommentarer</p>	